ВІСНИК науки та освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE) №4(46) 2026
Bulletin of Science and Education

УДК 141.7: 316.344.2

https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4(46)-5402-5412

Ордіна Лариса Леонідівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософських та політичних наук Білоцерківського національного аграрного університету, Біла Церква, https://orcid.org/0000-0003-4127-6225

ІСТОРИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДИСКУРСУ ЯК ПРОБЛЕМА КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Анотація. Стаття присвячена аналізу історичної трансформації дискурсу як фундаментального механізму розвитку культури. Культура дедалі більше розглядається як система знаків, символів і смислів, що реалізуються у процесі комунікації. Сучасне розуміння дискурсу поєднує лінгвістичні, філософські та культурологічні підходи, що дозволяє розглядати його як універсальний інструмент аналізу історичної динаміки культури.

Історія поняття «дискурс» демонструє поступову еволюцію від логічного міркування до складної соціокультурної категорії. Аналізується роль історичних умов у формуванні смислових структур, а також взаємозв'язок дискурсу із знанням та культурною ідентичністю. Саме дискурсивні зміни дозволяють глибше зрозуміти динаміку культури як процесу безперервного творення та переосмислення смислів.

Розглянуто теоретико-методологічні підходи до дослідження дискурсу, зокрема в контексті ідей Мішеля Фуко, Жака Дерріди та Жана-Франсуа Ліотара. Мішель Фуко вважав, що дискурс визначає межі того, що може бути сказане і осмислене, трактував дискурс як історично зумовлену практику, пов'язану з владою і знанням. У працях Жака Дерріди дискурс розглядається як нескінченний процес інтерпретації. Жан-Франсуа Ліотар підкреслює множинність дискурсів і відсутність єдиної істини. Таким чином, культура існує як сукупність дискурсивних практик.

Особлива увага приділяється концепціям дискурсу в сучасній гуманітарній науці та їх застосуванню до аналізу культурних процесів. Проаналізовано український контекст та сучасні медіа-дискурси.

Аналіз історичної трансформації дискурсів потребує комплексного підходу. Дослідження дискурсу здійснюється за допомогою комплексу методів: порівняльно-історичного (аналіз змін у часі); герменевтичного (інтерпретація текстів); дискурс-аналізу як сучасного міждисциплінарного підходу. Ці методи дозволяють досліджувати як структуру, так і історичну трансформацію дискурсу.

Сьогодні дискурс - це мовленнєва практика, соціальна взаємодія, інструмент влади й формування національної ідентичності. Він досліджується в культурології, соціології, медіазнавстві, політичних науках.

Ключові слова: дискурс, культура, історичність, епістема, наратив, інтерпретація, ідентичність.

Ordina Larysa Leonidivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophical and Political Sciences, Bila Tserkva, National Agrarian University, Bila Tserkva, https://orcid.org/0000-0003-4127-6225

HISTORICAL TRANSFORMATION OF DISCOURSE AS A PROBLEM OF CULTURAL ANALYSIS

Abstract. The article is devoted to the analysis of the historical transformation of discourse as a fundamental mechanism of cultural development. Culture is increasingly viewed as a system of signs, symbols and meanings that are realized in the process of communication. The modern understanding of discourse combines linguistic, philosophical and culturological approaches, which allows us to consider it as a universal tool for analyzing the historical dynamics of culture.

The history of the concept of "discourse" demonstrates a gradual evolution from logical reasoning to a complex socio-cultural category. The role of historical conditions in the formation of semantic structures is analyzed, as well as the relationship of discourse with knowledge and cultural identity. It is discursive changes that allow us to understand more deeply the dynamics of culture as a process of continuous creation and rethinking of meanings.

Theoretical and methodological approaches to the study of discourse are considered, in particular in the context of the ideas of Michel Foucault, Jacques Derrida and Jean-François Lyotard. Michel Foucault believed that discourse determines the limits of what can be said and understood, and interpreted discourse as a historically conditioned practice associated with power and knowledge.

In the works of Jacques Derrida, discourse is viewed as an endless process of interpretation. Jean-François Lyotard emphasizes the plurality of discourses and the absence of a single truth. Thus, culture exists as a set of discursive practices.

Special attention is paid to the concepts of discourse in modern humanities and their application to the analysis of cultural processes. The Ukrainian context and modern media discourses are analyzed.

The analysis of the historical transformation of discourses requires a comprehensive approach. The study of discourse is carried out using a set of methods: comparative-historical (analysis of changes over time); hermeneutic (interpretation of texts); discourse analysis as a modern interdisciplinary approach. These methods allow us to study both the structure and the historical transformation of discourse.

Today, discourse is a speech practice, social interaction, a tool of power and the formation of national identity. It is studied in cultural studies, sociology, media studies, and political science.

Keywords: discourse, culture, historicity, episteme, narrative, interpretation, identity.

Постановка проблеми. Сучасна гуманітарна наука дедалі більше звертається до поняття дискурсу як універсального інструменту аналізу культури. Культура розглядається не лише як сукупність матеріальних і духовних надбань, а і як система смислів, що функціонує у формі дискурсивних практик. Проблема дослідження має міждисциплінарний та багатоаспектний характер і набуває різних трактувань залежно від наукової дисциплінарної традиції чи фокусу дослідницької уваги. Особливого значення набуває проблема історичності дискурсу, тобто його залежності від конкретних соціокультурних умов. Вона полягає у визнанні того, що будь-які форми знання, мови та інтерпретації є історично змінними і залежать від соціокультурного контексту. Це означає, що актуальності набуває не тільки проблема історичності дискурсу, а і питання культури, яка постає як процес безперервних трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовій гуманітарній науці проблема дискурсу розробляється в межах культурології, літературознавства та філософії. Проблема дослідження має міждисциплінарний та багатоаспектний характер і набуває різних трактувань залежно від наукової дисциплінарної традиції чи фокусу дослідницької уваги. Найбільш глибоко і всебічно дослідженою на сьогоднішній день є проблема феномену культури, її змісту та функцій, що знайшла відображення в роботах класиків світової філософії культури та культурології, таких як М. Вебер, Е. Гуссерль, І. Кант, К. Леві-Строс, Ф. Ніцше, Е. Тоффлер, О. Шпенглер, К. Ясперс та ін.

Принципи семіотичної та структурно-лінгвістичної концепцій сформульовані в працях Ч. Пірса, Ч. Морріса, Ф. де Соссюра, що дозволило розглядати культуру у системі її знаково-символічних та семіотичних характеристиках, зумовлених історичним континуумом та когнітивною діяльністю індивідів.

Ключові підходи до аналізу дискурсу починають формуватися у той час, коли ця категорія виділяється як самостійний предмет досліджень. Формування дискурс-аналізу як самостійної дисципліни розглядається у працях французьких, німецьких, а також британських та американських дослідників 60-х – 70-х років XX ст. (Г.Г. Гадамер, Ж. Курте, М. Фуко, Ю. Хабермас, В. Чейф та ін.).

Радикально вплинули на зміст більшості дискурсивних досліджень домінантні теорії дискурсивних формацій (теорія археології та генеалогії) Мішеля Фуко, дискурсивності культури Жака Дерріди та множинності дискурсів Жана-Франсуа Ліотара.

В українській науці теорії дискурсу плідно досліджували вчені: Т. Гундорова, С. Павличко, М. Рябчук. Також важливими є праці С. Кримського та В. Скуратівського, які аналізують культуру як систему смислів.

Мета статті - аналіз історичної трансформації дискурсів у культурному просторі та виявлення механізмів їх змін з урахуванням теоретичних і методологічних підходів сучасної гуманітарної науки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трансформація - це процес глибоких, якісних змін об'єкта, явища або системи, внаслідок яких вони набувають нових властивостей, структури або функцій. На відміну від простих змін, трансформація передбачає перехід до нового стану, що часто є незворотним або суттєво відмінним від попереднього. Історична трансформація - це процес тривалих змін у суспільстві, культурі, політиці чи економіці, що відбуваються впродовж історичного розвитку та призводять до формування нових соціальних систем або типів цивілізації. Основними ознаками історичної трансформації є: тривалість у часі (десятиліття або століття); комплексність (охоплення різних сфер життя); системність змін структури, а не лише окремих елементів; незворотність або складність повернення до попереднього стану.

Поняття «дискурс» має складну історію формування і трансформації, є історично змінною формою організації культурного досвіду, що відображає загальні зміни у підходах до розуміння мови, мислення та культури. Його сучасне значення сформувалося поступово - від логічного міркування до складної соціокультурної категорії. Кожна епоха формує власні дискурсивні практики, які визначають характер мислення, мовлення та інтерпретації реальності. Важливим фактором є те, що дискурс формується під впливом політичних умов, економічних відносин, релігійних уявлень, а також рівня розвитку науки і техніки.

Перші передумови виникнення поняття дискурсу простежуються ще в античній філософії у працях Арістотеля. Зокрема в його «Риториці»,

розглядається структура мовлення, способи аргументації та вплив слова на аудиторію. Хоча термін «дискурс» у сучасному значенні ще не використовується, саме тут закладається розуміння мовлення як інструменту соціальної взаємодії та переконання[1]. Антична традиція також пов'язує мовлення з поняттям «логосу» - раціонального принципу організації світу і мислення.

У середньовічній філософії поняття дискурсу набуває значення логічного міркування, тобто послідовного руху думки від одного судження до іншого. Представник схоластики Тома Аквінський, використовував цей термін для позначення раціонального доведення, що ґрунтується на правилах логіки[2]. На цьому етапі дискурс ще не мав культурологічного виміру і розглядався виключно як інтелектуальна процедура.

У філософії Нового часу поняття дискурсу пов'язується з раціональним мисленням, методом пізнання та аргументації. У працях французького філософа Рене Декарта дискурс розуміється як форма послідовного і чіткого мислення, що забезпечує досягнення істини. У «Міркуванні про метод» акцентується увага на необхідності логічної впорядкованості думки, що визначає такі особливості: акцент на раціональності; дискурс як форма наукового мислення; зв'язок із методом і доказом[3].

Суттєві зміни у розумінні дискурсу відбуваються у XX ст. у зв'язку з розвитком лінгвістики. Швейцарський лінгвіст та мовознавець Фердінанд де Соссюр заклав основи структурного підходу до мови, розмежувавши мову як систему (langue) і мовлення(parole) як конкретне використання. Саме в межах аналізу мовлення формується сучасне розуміння дискурсу як зв'язного тексту, що функціонує в конкретному контексті[4].

Поняття дискурсу набуло широкого поширення в межах пост структуралізму. Визначальну роль у формуванні сучасної теорії дискурсу відіграв французький філософ та історик XX ст. Мішель Фуко, який розглядав дискурс як історично зумовлену систему висловлювань, що формує знання й визначає межі мислення, а також пов'язаний із владою та соціальними інституціями. У його концепції знання не є нейтральним, а формується в межах певних дискурсивних структур, що змінюються в історичному процесі. Мішель Фуко вважав, що історія знання складається з послідовних змін «епістем» - глибинних структур мислення, що визначають умови можливості знання. Зміна епістем супроводжується дискурсивними розривами, які трансформують культурні смисли. Наприклад: середньовічний дискурс був орієнтований на релігійну картину світу; модерний - на раціональність і науковість; постмодерний - на плюралізм і деконструкцію. Важливу роль у трансформації дискурсів відіграють інститути влади. Як зазначає Мішель Фуко, влада продукує дискурси, визначаючи, які знання є

легітимними[5]. Таким чином, історичність дискурсу виявляється у змінності критеріїв істини та форм культурної репрезентації.

Подальший розвиток поняття «дискурс» пов'язаний із ідеями французького філософа, літературознавця і культуролога Жака Дерріди, який розглядав дискурс як відкриту текстуальну структуру, що не має остаточного значення і підлягає нескінченній інтерпретації. У праці «Про граматологію» він розвивав ідеї дискурсивності культури та підкреслював нестабільність значень[6].

Аналіз множинності дискурсів у постмодерному суспільстві можна простежити у праці французького філософа Жана-Франсуа Ліотара «Стан постмодерну»[7]. Учений акцентує увагу на кризі універсальних пояснювальних моделей, множинності інтерпретацій, дискурсі, як текстуальній грі, що характерно для постмодерного стану культури.

У 1960–1970-х роках виникає сучасне розуміння дискурсу як соціокультурного явища. Теорія дискурсу французького психоаналітика Жака Лакана, яку він представив у 1969–1970 роках на XVII семінарі «Зворотний бік психоаналізу», є однією з найбільш складних і водночас продуктивних концепцій у сучасному гуманітарному знанні. Ж. Лакан стверджує, що дискурс - це не просто мовлення, а соціальний зв'язок, заснований на структурі мови. Він виділяє чотири фундаментальні моделі дискурсів, кожен з яких описує певний спосіб взаємодії між суб'єктом, владою та знанням:

* **дискурс Пана.** У цій моделі влада визначає істину, а знання функціонує як інструмент її підтримки. Такий дискурс властивий ієрархічним та авторитарним соціальним системам.

* **дискурс Університету** передбачає, що знання набуває автономії та претендує на нейтральність, однак фактично відтворює владні структури, перетворюючи індивіда на об'єкт дослідження.

* **дискурс Істерика**. Цей дискурс є рушійною силою критики та трансформації соціального порядку, оскільки постійно продукує нові запити до істини.

* **дискурс Аналітика** займає особливе місце у теорії Ж. Лакана, оскільки відображає специфіку психоаналітичної практики, дозволяє виявити приховані механізми бажання і сприяє самопізнанню суб'єкта[8].

Значення теорії дискурсу Ж. Лакана виходить далеко за межі психоаналізу і активно використовується у межах філософії, лінгвістики та культурології. Зокрема, вона дає змогу розглядати мову як інструмент конструювання соціальної реальності та виявляти приховані ідеологічні механізми. Теорія дискурсу Жака Лакана демонструє, що соціальні відносини не можуть бути зрозумілі поза мовними структурами, які їх

організовують. Дискурс виступає універсальним механізмом, через який здійснюється взаємодія між владою, знанням і суб'єктом, формуючи цілісну картину соціального буття[9].

Сучасний культурний простір є полідискурсивним. У ньому одночасно співіснують архаїчні релігійні дискурси, модерні наукові переконання та постмодерна іронія. Це створює ситуацію, де боротьба за право визначати значення слів стає основною формою культурної боротьби. Культура дедалі більше постає як система символічних практик, що існують у формі текстів та комунікативних структур. Історичні зміни дискурсів відбуваються під впливом соціально-політичних трансформацій, науково-технічного прогресу, змін у системі цінностей та впливу глобалізації на національну культуру. З часом значного впливу набувають медіа-дискурси, що формують нові способи репрезентації реальності та прискорюють зміну культурних смислів. Такий підхід дозволяє відійти від традиційного розуміння культури як сукупності артефактів і зосередитися на процесах творення смислів.

В українській сучасній культурології дискурс розглядається як одна з основних форм існування культури. Культурний простір є полем взаємодії різних дискурсів, які можуть співіснувати, конфліктувати або взаємно трансформуватися. Українська культура демонструє складні дискурсивні трансформації: радянський дискурс ідеологізує загальну культуру, пострадянський - визначає шляхи пошуку ідентичності, сучасний - розглядається у європейському й глобальному контексті.

В українському літературознавстві проблема історичності дискурсу розглядається через аналіз культурної ідентичності та історичних наративів. Зокрема, літературознавиця Соломія Павличко одна з перших в Україні досліджувала історичну змінність літературних дискурсів, демонструючи їх залежність від соціокультурного контексту. Її праця «Дискурс модернізму в українській літературі» безпосередньо визначає історичність культурних смислів, а саме, як модернізм в Україні формувався в конкретних історичних умовах, змінюючи інтерпретаційні моделі. Дослідниця довела, що український модернізм не був копією західного, а виступав внутрішньою потребою розвитку національної культури. Вона вперше обґрунтувала важливість ролі підсвідомого, еротизму та кризи маскулінності в текстах класиків[10].

Українська літературознавиця і культурологиня Тамара Гундорова аналізує постмодерні та постколоніальні трансформації української культури, акцентуючи увагу на розривах дискурсу та зміні культурних кодів. Вона зосередила увагу на тому, як народна культура впливає на національну ідентичність, а також у праці «Післячорнобильська бібліотека»

розглядає катастрофу 1986 року як точку розриву, що завершила радянський дискурс і породила нову українську літературу[11].

Український письменник та культуролог Микола Рябчук є одним із найгостріших політичних аналітиків та есеїстів, чиї метафори стали частиною світового дискурсу про Україну. Він досліджував механізми «внутрішньої колонізації» та те, як імперія нав'язувала українцям роль «молодшого брата» через культуру та мову, а також описав ціннісний розкол між ліберально-демократичною та радянсько-патерністською моделями ідентичності.

Дослідник розглядає національну ідентичність як дискурсивний феномен, що змінюється під впливом історичних процесів[12].

В українській філософії культури вчений Сергій Кримський зосереджує увагу на проблемах духовної вертикалі української культури як смислотворчої реальності, що розгортається в історії. Він виділив ключові концепти нашого світосприйняття: софійність (мудрість), кордоцентризм (філософія серця) та антеїзм (зв'язок із землею). С. Кримський стверджував, що українська культура тримається на вертикальних зв'язках людини з абсолютом, що проявляється в архітектурі, іконописі та етиці[13].

Український культуролог та мистецтвознавець В. Скуратівський аналізує культуру як систему символів і текстів, наголошуючи на історичній змінності культурних смислів і форм комунікації. Його підхід базується на аналізі того, як мистецтво та мова стають інструментами опору тоталітаризму, а дискурс — викриває провінційну обмеженість і повертає українським явищам справжній світовий масштаб[14]. Таким чином, українські дослідники підкреслюють важливість історичного підходу до аналізу дискурсу як форми культурного буття. Також українські науковці активно працюють у межах дискурс-аналізу в культурології та історії (наприклад, дослідження історичного дискурсу України в європейському контексті).

Дослідження дискурсу здійснюється за допомогою комплексу методів: археологічного, генеалогічного, герменевтичного, порівняльно-історичного, сучасного дискурс-аналізу. Ці методи дозволяють досліджувати як структуру дискурсу, так і його історичну динаміку.

Археологічний метод передбачає дослідження історичних шарів знання та виявлення умов виникнення дискурсів.

Генеалогічний метод спрямований на аналіз зв'язку дискурсу з владою та соціальними інститутами, що дає змогу простежити, як знання використовується для контролю і регуляції суспільства.

Герменевтичний метод пов'язаний із традицією інтерпретації текстів, що дозволяє розкрити багатозначність культурних смислів.

Порівняльно-історичний метод передбачає зіставлення дискурсів різних епох, що уможливлює виявлення закономірностей їх трансформації.

Метод дискурс-аналізу — це міждисциплінарний підхід до вивчення мови, який розглядає її не просто як набір граматичних правил, а як форму соціальної практики. Його сутність полягає в дослідженні того, як через тексти, мовлення та візуальні образи конструюється соціальна реальність, ідеологія та владні відносини.

Також дискурс виконує низку функцій: смислотворчу, комунікативну, нормативну та ідентифікаційну. Ці функції спрямовані на формування та відтворення смислів культури, регламентованих ними соціокультурних практик, що формують спосіб сприйняття реальності та визначають культурні коди.

Враховуючи різні підходи до осмислення поняття «дискурс», ми пропонуємо наступну дефініцію: дискурс - це регламентована певними історичними та соціокультурними кодами (традиціями) смислоутворююча та відтворююча діяльність, рецепція якої формує або змінює картину світу та моделі досвіду. Дискурс як комунікативно-когнітивне процесуальне явище реалізується за допомогою тематично виражених семіотичних утворень (текстів у широкому розумінні) у єдності їх лінгвістичного, ментального та предметного аспектів. Використання категорії дискурсу дозволяє зафіксувати діяльнісний аспект смислоутворення та смисловідтворення в системі культури; визначити нормуючу та обмежуючу дію знаково-символічних культурних форм; виявити генеруючий, репродуктивний та трансформуючий культурно-семіотичний потенціал; описати умови та механізми виробництва та трансформації текстів культури, а також вивчити стратегії інституціоналізації та легітимації суспільних відносин знаково-символічними засобами.

У сучасному глобалізованому світі дискурси набувають нових форм і характеристик, а саме: зростає роль цифрових медіа; посилюється міжкультурна взаємодія; виникає конкуренція наративів. Тому для дослідження медіа та політичних текстів найчастіше застосовується сучасний дискурс-аналіз. Сьогодні в умовах цифровізації сучасна культура характеризується швидкістю змін: роллю соціальних мереж, візуалізацією дискурсу.

Цифровізація не просто змінила канали передачі інформації, вона фундаментально переформатувала структуру нашої культури та способи, якими ми вибудовуємо сенси. Дискурс стає менш текстовим і більш візуальним. З’являються нові форми дискурсу – меми, інформаційні війни як боротьба наративів. Мем — це максимально стиснутий культурний код. Він дозволяє швидко передати емоцію або позицію, але водночас спрощує дискурс, позбавляючи його відтінків та критичної глибини. До перспектив

дослідження можна віднести проблеми розвитку цифрового дискурс-аналізу.

Висновки. Отже, історична трансформація дискурсів є фундаментальною характеристикою культурного розвитку. Дискурс виступає не лише засобом комунікації, але й механізмом конструювання соціальної реальності. Поняття «дискурс» еволюціонувало від логічного міркування до складної соціокультурної категорії, що є ключовою для аналізу культури. Дискурс є складною соціокультурною категорією, що має історичний характер: формується в межах певної епохи, відображає історичні процеси, визначає структуру знання та ідентичність, змінюються разом із суспільством. Історична трансформація дискурсів відображає динаміку розвитку культури і є ключем до її розуміння. Реконструкція «археолого-генеалогічної» концепції дискурсу Мішеля Фуко, а також теорії дискурсу Жака Дерріди, Жана-Франсуа Ліотара та Жака Лакана дозволяє визначити характер інституційності дискурсу, що виражається в регламентації, традиційності та диференціації соціокультурних практик і відносин, категоризації та систематизації ціннісно-смислового поля культури.

Сучасне розуміння дискурсу сформувалося внаслідок поєднання філософських, лінгвістичних і культурологічних підходів, що дозволяє аналізувати культуру як процес творення смислів у історичному контексті. Культура постає як множинність дискурсів, що взаємодіють у глобальному інформаційному просторі. Це зумовлює швидку зміну смислів і переосмислення традиційних культурних моделей. Водночас дискурсні практики не зводяться виключно до регламентації діяльності та мислення, а передбачають творчу та перетворюючу діяльність суб'єкта.

Література:

1. Арістотель. Риторика. Київ: Основи, 2000. 240 с.
2. Аквінський Т. Сума теології. Київ: Ніка-Центр, 2002. 560 с.
3. Декарт Р. Міркування про метод. Київ: Юніверс, 1998. 120 с.
4. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. Київ: Основи, 1999. 324 с.
5. Фуко М. Археологія знання. Київ: Основи, 2003. 208 с.
6. Дерріда Ж. Про граматологію. Київ: Основи, 2000. 312 с.
7. Ліотар Ж.-Ф. Стан постмодерну. Київ: Основи, 1998. 128 с.
8. Lacan J. Le Séminaire. Livre XVII: L'envers de la psychanalyse (1969–1970). Paris: Seuil, 1991. 240 p.
9. Павлишин М. Дискурс і влада у сучасній гуманітаристиці. *Філософська думка*. 2010. № 5. С. 45–60.
10. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Либідь, 1999. 446 с.
11. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн / Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т критики. Київ: Критика, 2005. 263 с.
12. Рябчук М. Від Малоросії до України. Київ: Критика, 2000. 304 с.

13. Кримський С. Філософія як шлях людяності. Київ: Наукова думка, 2000. 280с.
14. Скуратівський В. Історія і культура. Київ: Дух і Літера, 2003. 320 с.

References

1. Aristotel. (2000). *Rytoryka* [Rhetoric]. Osnovy. [In Ukrainian]
2. Akvinskyi, T. (2002). *Suma teolohii* [Summa Theologica]. Nika-Tsentr. [In Ukrainian]
3. Dekart, R. (1998). *Mirkuvannia pro metod* [Discourse on the Method]. Universe. [In Ukrainian]
4. de Saussure, F. (1999). *Kurs zahalnoi linhvistyky* [Course in General Linguistics]. Osnovy. [In Ukrainian]
5. Foucault, M. (2003). *Arkheolohiia znannia* [The Archaeology of Knowledge]. Osnovy. [In Ukrainian]
6. Derrida, J. (2000). *Pro hramatolohiiu* [Of Grammatology]. Osnovy. [In Ukrainian]
7. Lyotard, J.-F. (1998). *Stan postmodernu* [The Postmodern Condition]. Osnovy. [In Ukrainian]
8. Lacan, J. (1991). *Le Séminaire. Livre XVII: L'envers de la psychanalyse (1969–1970)*. Seuil.
9. Pavlyshyn, M. (2010). Dyskurs i vlada u suchasnii humanitarystytsi [Discourse and power in contemporary humanities]. *Filosofska dumka*, (5), 45–60. [In Ukrainian]
10. Pavlychko, S. (1999). *Dyskurs modernizmu v ukrainskii literaturi* [The discourse of modernism in Ukrainian literature] (2nd ed.). Lybid. [In Ukrainian]
11. Hundorova, T. (2005). *Pislia-Chornobylska biblioteka. Ukrainskyi literaturnyi postmodern* [The Post-Chornobyl Library. Ukrainian Literary Postmodernism]. Krytyka. [In Ukrainian]
12. Riabchuk, M. (2000). *Vid Malorosii do Ukrainy* [From Little Russia to Ukraine]. Krytyka. [In Ukrainian]
13. Krymskyi, S. (2000). *Filosofiia yak shliakh liudianosti* [Philosophy as a path of humanity]. Naukova dumka. [In Ukrainian]
14. Skurativskyi, V. (2003). *Istoriia i kultura* [History and culture]. Dukh i Litera. [In Ukrainian]

Дата першого надходження статті до видання: 09.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.04.2026